

Puolanka ja Paltamo, Vaarinkangas

Tuulivoimahankkeen ja siihen liittyvien
verkkoliitännävaihtoehtojen arkeologinen inventointi 2023

Taneli Leinonen
Antti Purmonen

Maanala Oy

Sisällys

1. Tausta ja tutkimustehtävä.....	5
2. Menetelmät.....	5
3. Yleiset havainnot	8
3.1. Topografia.....	8
3.2. Historiallinen kartta-aineisto	8
4. Inventointikohteet	11
4.1. Aiemmin rekisteröidyt arkeologiset kohteet	11
1. Puolanka, Tallikangas 1	11
2. Puolanka, Turisevanlehto 1.....	13
3. Puolanka, Lumimäki 2	15
4. Puolanka, Lumimäki 1	16
5. Paltamo, Lumimäki 3	18
4.2. Aiemmin rekisteröimättömät arkeologiset kohteet	19
6. Puolanka, Ahokoski	19
7. Puolanka, Pilkansillankangas koillinen.....	21
8. Puolanka, Pilkansillankangas	23
9. Puolanka, Pääpuronkangas.....	25
10. Puolanka, Pääpuro	27
5. Yhteenvedo tutkimuksen tuloksista	29
6. Lähteet	30

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Puolangan Vaarinkankaan tuulivoimahankkeen ja siihen liittyvien voimalinjojen suunnitelma-alue

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: tarkastaa alueelta tunnetut muinaisjäännökset sekä selvittää, onko alueella aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita

Kenttätyöaika: 14–16.6.2023

Tutkijat: HuK Taneli Leinonen ja FM Antti Purmonen, Maanala Oy

Tilaaaja: AFRY

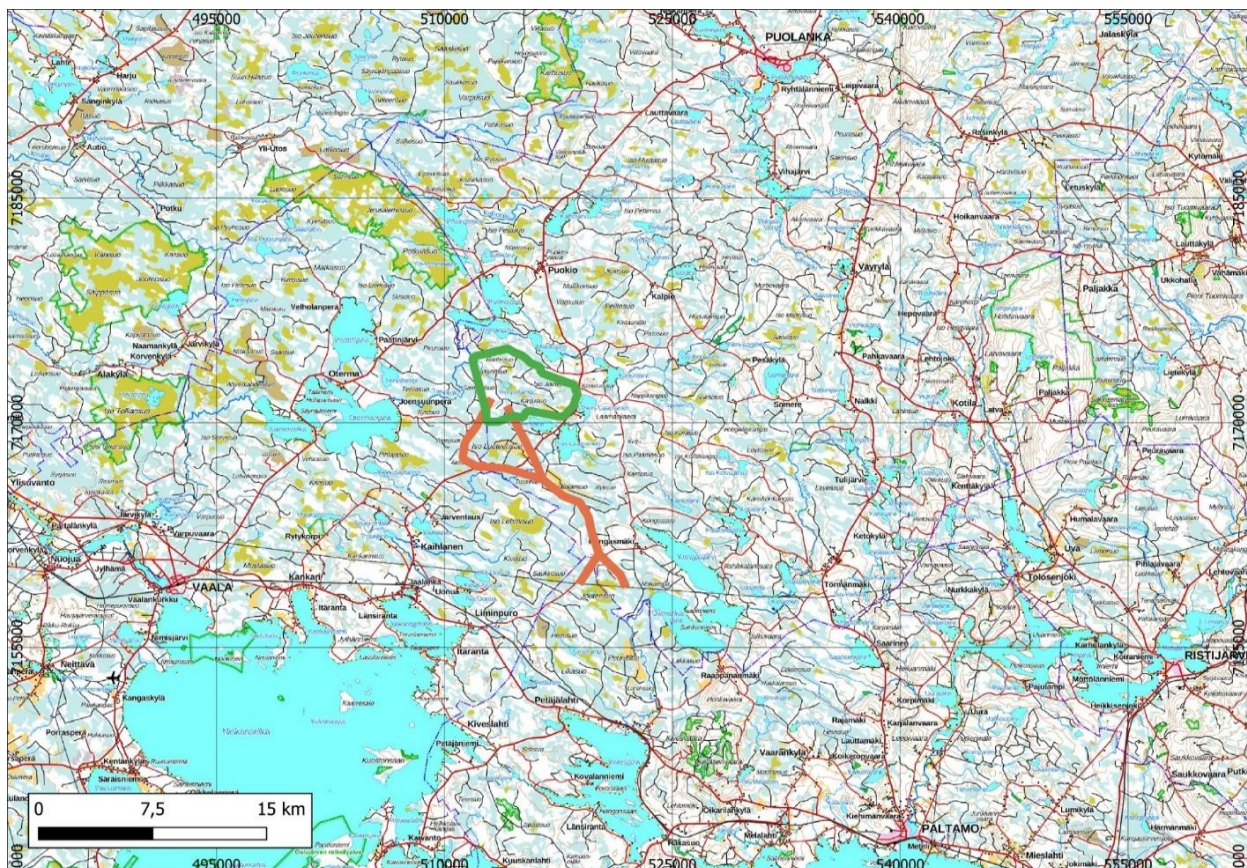
Aiemmat arkeologiset inventoinnit: Laurila 2014 ja Bilund & Hemminki 2022

Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

Raportin koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35FIN (N 2000)

Talletetut esinelöydöt: –

Tulos: Muinaisjäännösrekisteriin oli kirjattu alueelta viisi kiinteää muinaisjäännöskohdetta, joista yksi sijaitsee tuulivoimahankealueella ja loput suunnitellun voimalinjan läheisyydessä. Ne kaikki ovat tervahautoja. Inventoinnissa löydettiin neljä uutta muinaisjäännöstä ja yksi muu kulttuuri-perintökohde.

Kuva 1. Tutkimusalueen sijainti. Tuulivoimahankealue vihreällä, voimalinjavaihtoehdot oranssilla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kansikuva: Karhunjaljet Nykyrinlammen suunnalta. Kuva: Taneli Leinonen.

Taulukko 1. Kohdeluettelo.

Nro	Kohdenimi	Laji	Tyyppi	Rekisterissä	N	E
1	Puolanka, Tallikangas 1	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	1000029155	7172967	515055
2	Puolanka, Turisevanlehto 1	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	1000029109	7164973	517187
3	Puolanka, Lumimäki 2	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	1000046366	7161120	519817
4	Puolanka, Lumimäki 1	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	1000046365	7161020	519720
5	Paltamo, Lumimäki 3	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	1000046367	7160356	519735
6	Puolanka, Ahokoski	muu kulttuuri-perintökohde	rajamerkit	uusi kohde	7174141	511859
7	Puolanka, Pilkansillankangas koillinen	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	uusi kohde	7171827	518694
8	Puolanka, Pilkansillankangas	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	uusi kohde	7171533	518384
9	Puolanka, Pääpuronkangas	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	uusi kohde	7171165	515629
10	Puolanka, Pääpuro	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	uusi kohde	7170800	514550

1. Tausta ja tutkimustehtävä

Inventointi koskee Puolangan Vaarinkankaan tuulivoimahankealuetta ja siihen liittyviä, sen eteläpuolisia, voimalinjasuunnitelmia. Alue sijoittuu Puolangan kunnan lounaisosaan, jossa se rajoittuu Vaalan kuntarajaan ja samalla nykyiseen maakuntarajaan. Sähkölínjan eteläpään toinen haara on osittain Paltamon puolella. Hankealueen pinta-ala on noin 2200 ha ja suunnitellun sähkölínjan pituus noin 27 km (kuva 1).

Aiemmin tunnettuja muinaisjäännösrekisterin kohteita on alueella viisi; kaikki ovat tervahautoja. Uusia ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita löydettiin viisi.

Yksi alueen kiinteistä muinaisjäännöksistä jätettiin tarkastamatta, sillä se oli juuri inventoitu toisessa hankkeessa (kohde 5, Bilund & Hemminki 2022).

2. Menetelmät

Valmistelemina töinä tutkittiin alueelta saatavissa oleva historiallinen kartta-aineisto. Paikannimistöä käytiin läpi Nimiarkiston ja Nimi-sampo-palvelun avulla sekä pitäjänkartastoa hyödyntäen (Kiviharju 1953, Repo 1968).

Maanmittauslaitoksen 0,5 p laserkeilausaineistoon pohjautuvasta vinovalovarjosteesta etsittiin anomalioita kuten tervahautoja ja kuoppajäännöksiä. Myös alueen maaperäkartat käytiin läpi esivalmisteluvaiheessa.

Maastossa tarkastettiin maastonkohdat, joista arkeologisten kohteiden löytyminen katsottiin mahdolliseksi. Alueella oli märkää, ojitetua ja ojittamatonta suo- ja rämemaastoa, joiden tarkastaminen jätettiin vähemmälle niissä olevia

kovempia kangasosia lukuun ottamatta. Laserkeilausaineistosta tehdyt havainnot tarkastettiin maastossa.

Hankealue on korkeudeltaan välillä 150–195 m mpy. Mereen liittyvät muinaisrannat ajoittuvat näin enimmäkseen mesoliittiseen kivikauteen. Alueen sisävesien vesistöhistoria on tuntematonta, joten myös soiden reunoja tarkastettiin sopivilta kohdilta asuinpaikkoja ajatellen. Hakkuuaukkoja ja tieuria tarkastettiin pintapoimimalla.

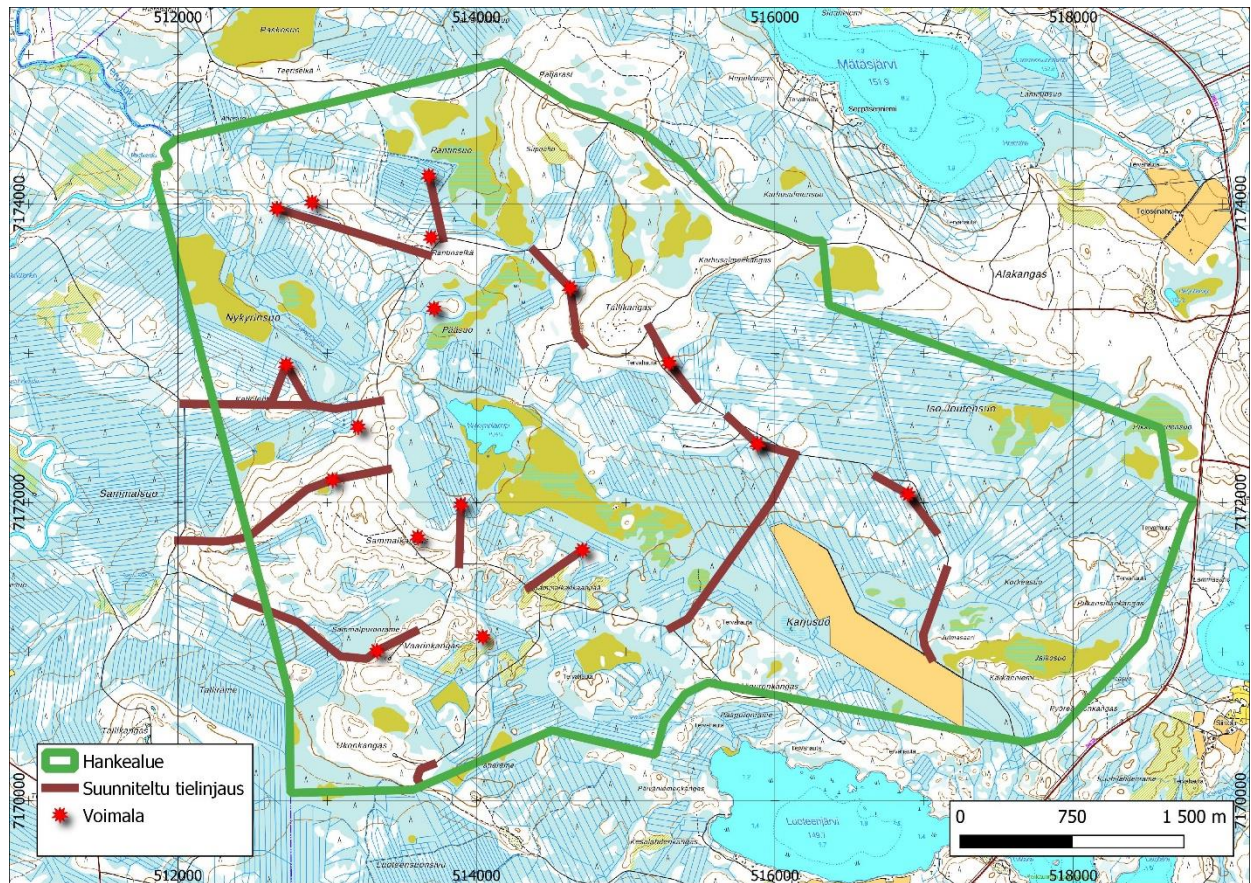
Maastotöissä noudatettiin vakiintuneita arkeologisen inventoinnin menetelmiä. Maastoa tarkasteltiin pintapuolisesti pintapoimimalla hakkuuaukkoja ja äestysuria, ja sopiville paikoille tehtiin koekuoppia tai kairauksia. Havainnot dokumentoitiin valokuvoin, sanallisesti ja satelliittipaikantimella.

Tervahautojen koordinaattitiedot on ensisijaisesti kirjattu laserkeilausaineiston perusteella. Muut kohteet on paikannettu satelliittipaikantimella, joten näiden paikkatiedoissa voi olla pientä epätarkkuutta.

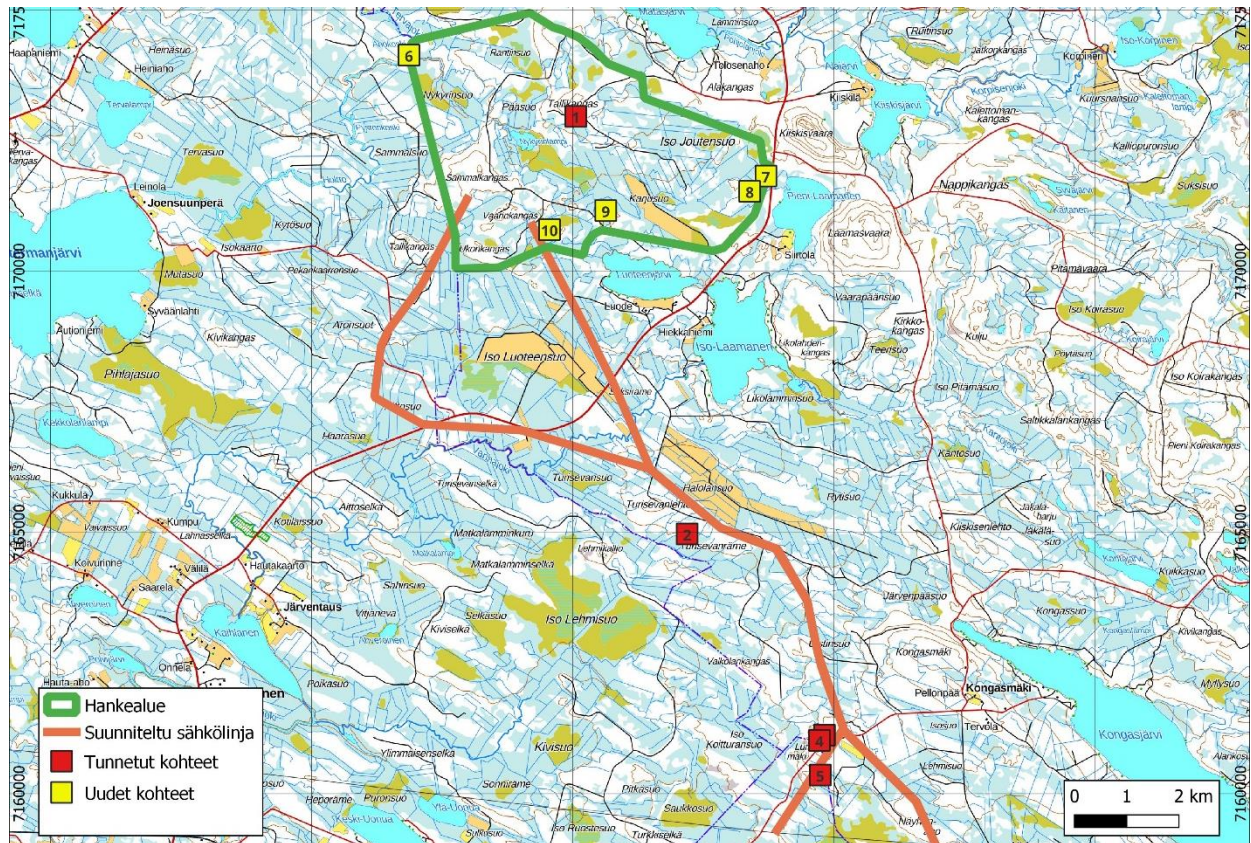
Inventoinnin maastotyöt suoritettiin pääosin selkeässä, mutta helteisessä säässä. Kuivemilla soilla ja ojitetuilla rämeillä puusto oli paikoin hyvin tiheää, mutta muutoin havaintolosuhteet olivat hyvät.

Kohteet on raportissa järjestetty pohjoisesta etelään, vanhastaan tunnetut kohteen ensin.

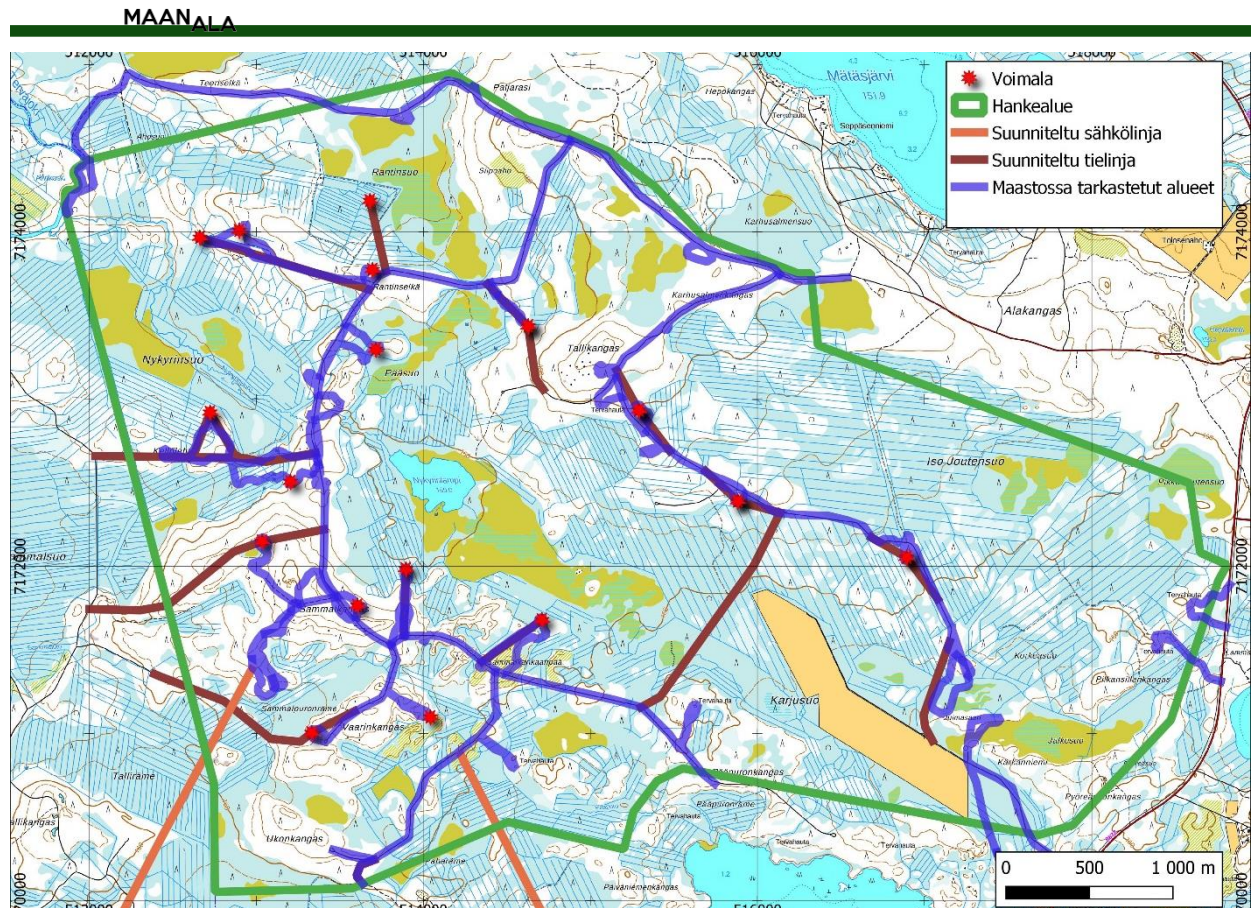
Maastotyöt tekivät FM Antti Purmonen ja HuK Taneli Leinonen 14–16.6.2023. Taneli Leinonen piirsi kaikki kartat sekä asemoi historiallisen kartta-aineiston. Hankkeen esiselvitys- ja raportointivaiheisiin osallistuivat myös arkeologit FM Arttu Tokoi ja FT Ville Laakso.

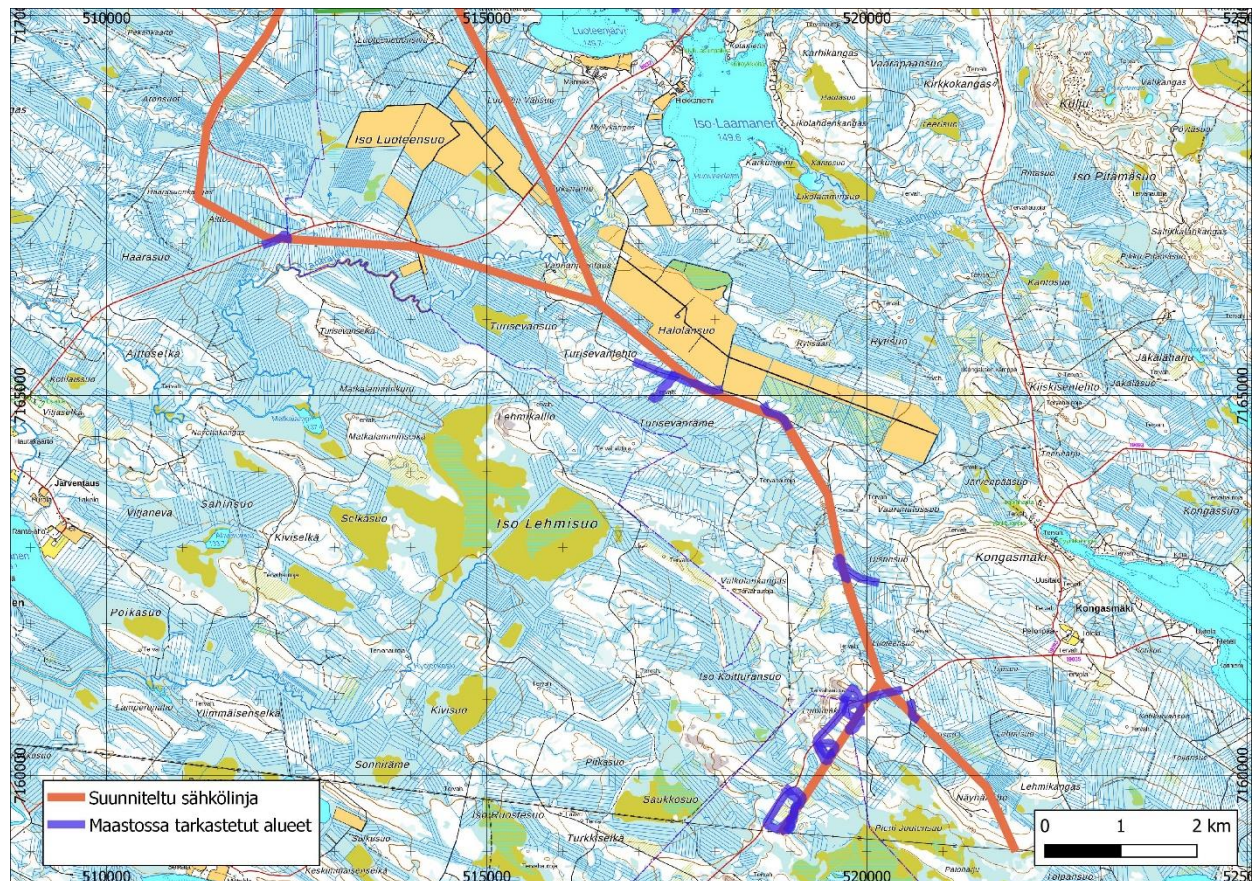
Kuva 2. Alueen yleiskartta. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 3. Hankealueella ja sen välittömässä läheisyydessä olevat arkeologiset kohteet. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 4. Maastossa tarkastetut alueet tuulivoima-alueella. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 5. Maastossa tarkastetut alueet suunnitellulla voimalinjalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

3. Yleiset havainnot

3.1. Topografia

Hankealue on pääosin ojitettua suomaastoa, mutta siellä on myös muutamia korkeampia kankaita, kuten Tallikangas, Sammalkangas ja Vaarinkangas. Voimalinjalla ainoat korkeamat kohdat ovat sen eteläpäässä, Lumimäen suunnalla. Maaperä on kankailla enimmäkseen moreenia. Hiekkamaata on melko vähän.

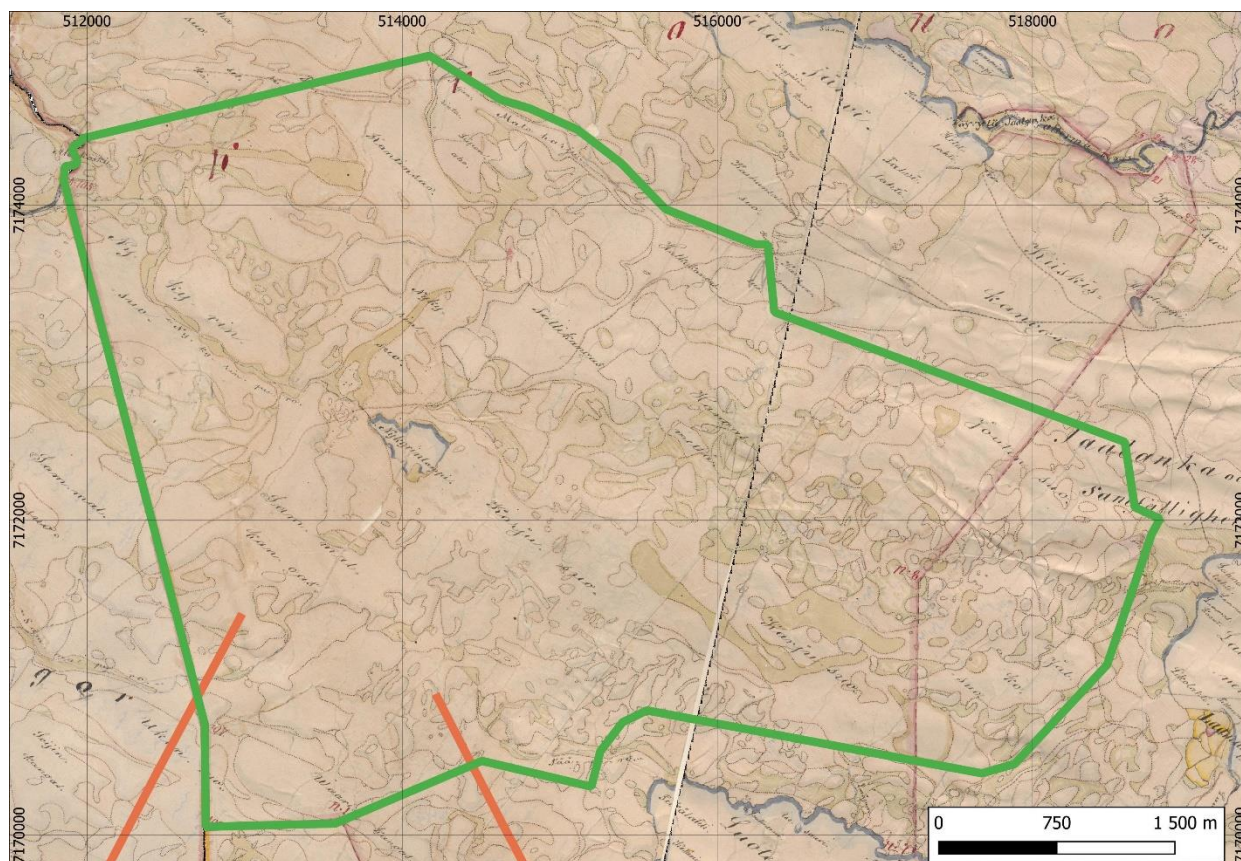
Järviä on ainoastaan yksi: Nykyrinlampi. Alue rajoittuu luoteessa Tervajokeen, ja etelämpänä virtaa Nykyrinpuro kohti Tervajokea sekä Pääpuro Luoteenjärveen.

3.2. Historiallinen kartta-aineisto

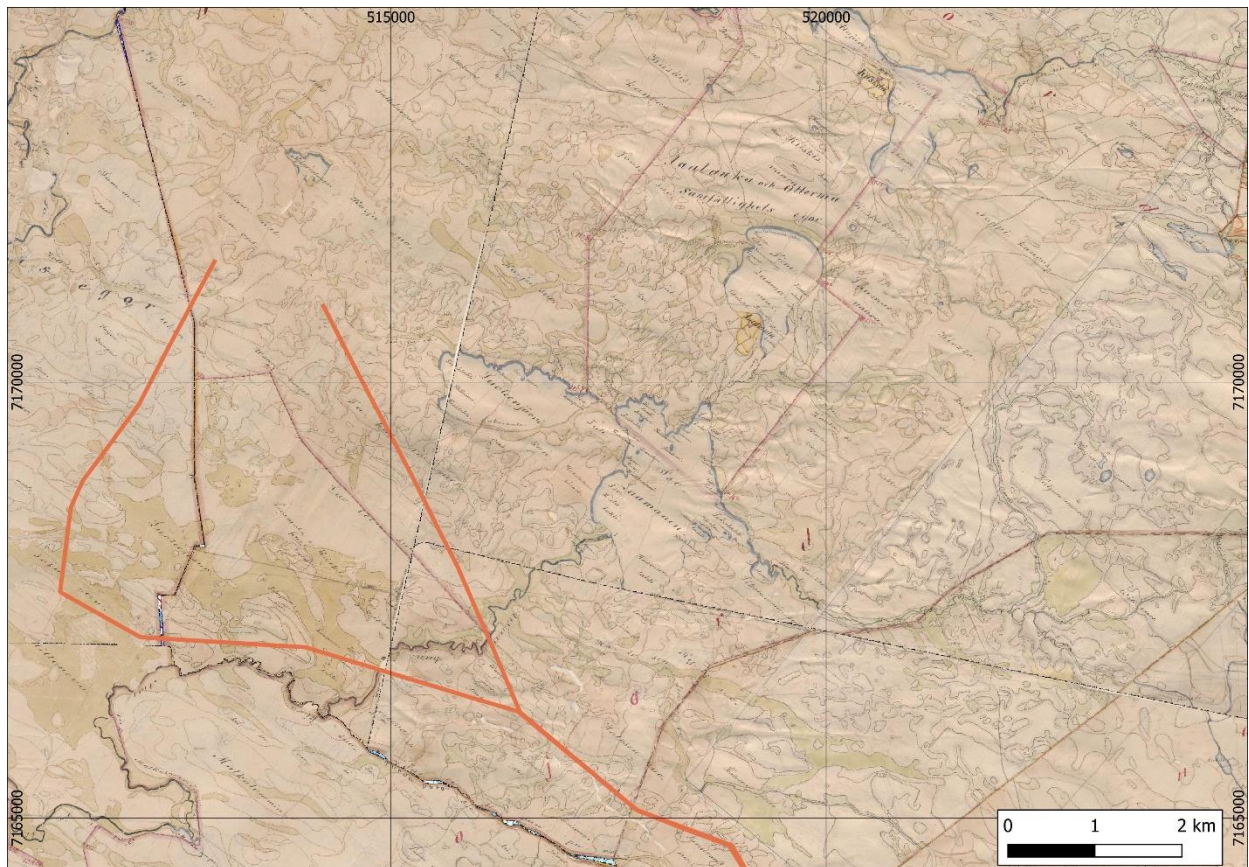
Varhaisimmat 1600–1700-luvun kartat alueelta ovat pienimittakaavaisia. Esimerkiksi Claessonin vuoden 1650 kartasta voidaan havaita, että inventointialueen lähimmät talot ovat Kongasjärvellä, Puokiolla ja Otermalla. Talot eivät osu hankealueelle.

Tarkemmat aluetta kuvaavat isojako- ja pitäjänkartat ovat 1800-luvun puolivälistä (kuva 6). Näillä hankealueelle ei ole kuvattu mainittavaa maankäyttöä lukuunottamatta muutamaa pitäjänrajan rajamerkkiä, joista tarkastettiin yksi (kohde 6).

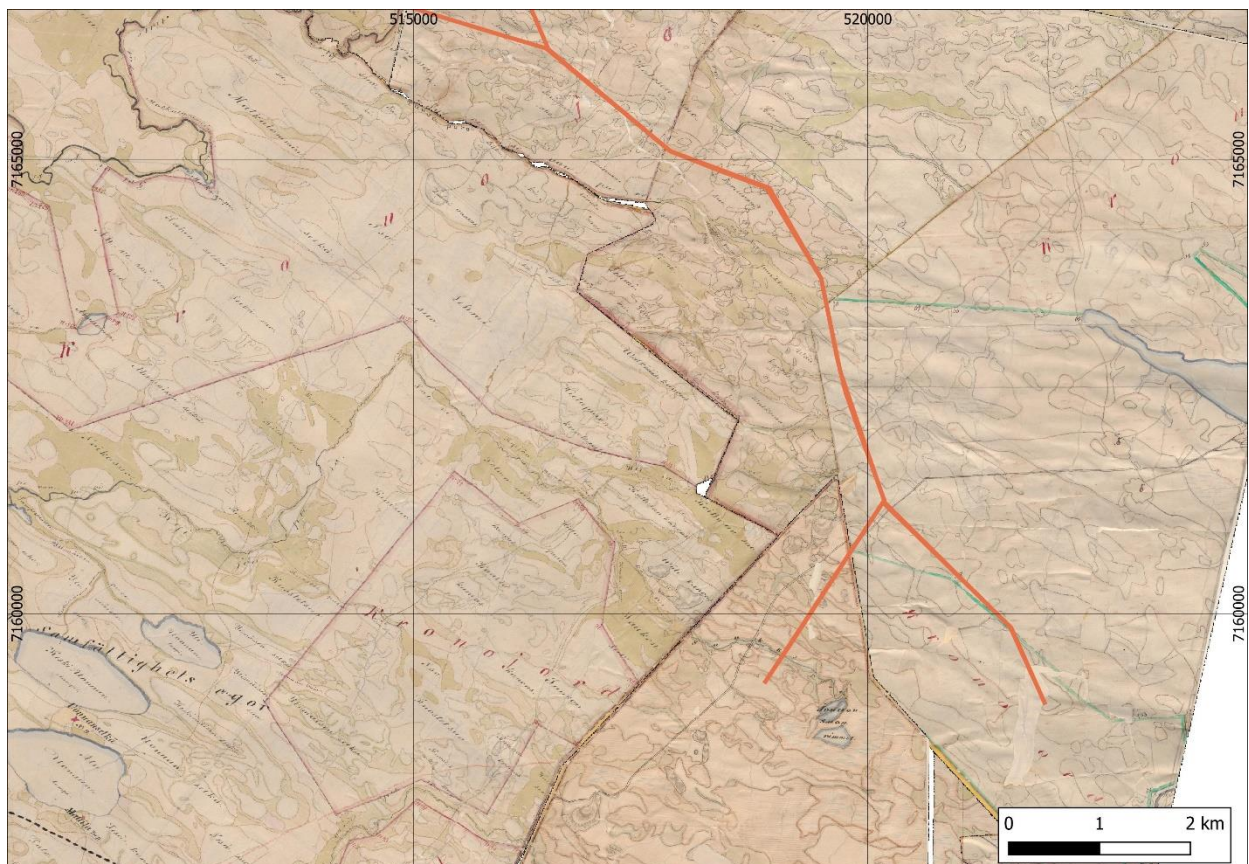
Sähkölinjojen osalta tilanne on maankäytön suhteen samankaltainen, kuin hankealueella (kuvat 7–8). Linjat kulkevat metsäalueilla kiertäen asutuskeskuksia.

Kuva 6. Vaarinkankaan tuulivoimahankealue asemoituna pitäjänkarttoille (1864a, 1864c ja 1865b). Hankealue vihreällä, voimalinjat oranssilla.

Kuva 7. Voimalinjat, pohjoisosa (oranssilla) asemoituna pitäjänkartoille (1864a, 1864b, 1864c, 1865a, 1865b).

Kuva 8. Voimalinjat (eteläosa) asemoituna pitäjänkartoille (1849a, 1849b, 1864a, 1864b, 1864c, 1865a).

Kuva 9. Maisemaa Tervajoen rannasta. Kuvassa Antti Purmonen. Kuva: Taneli Leinonen.

4. Inventointikohteet

4.1. Aiemmin rekisteröidyt arkeologiset kohteet

1. Puolanka, Tallikangas 1

Kiinteä muinaisjäännös. Ehdotetaan uudelleenrajausta.

Muinaisjäännösrekisterin kohde 1000029155

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7172967 E 515055

Korkeus: 178 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Laurila 2014.

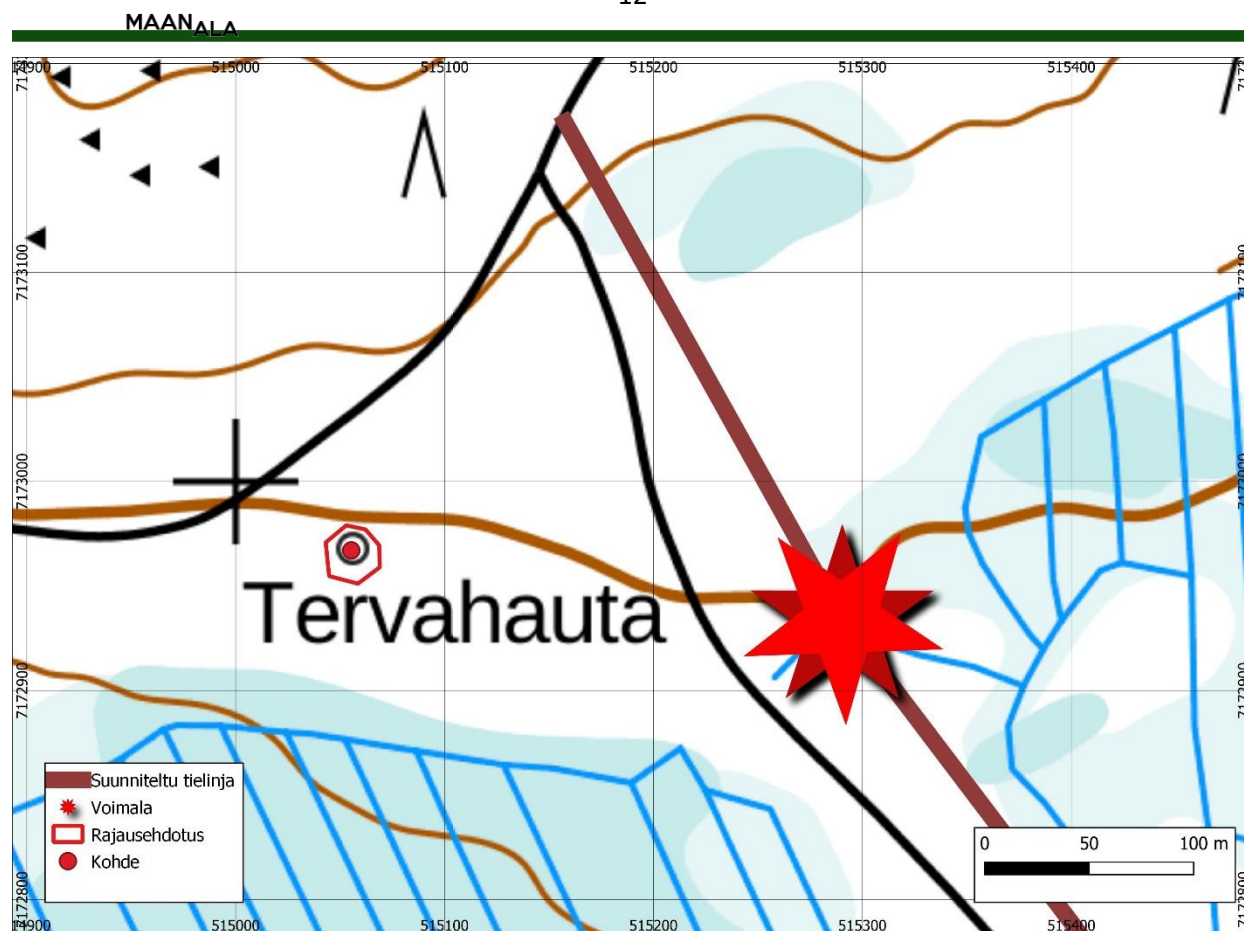
Tervahauta sijaitsee lounaaseen viettävällä moreenirinteellä. Ympäröivä metsä on mäntyvoittoista, hyvin tiheää nuorta puustoa. Itse tervahaudalla kasvaa muutamia isompia havupuita, lähinnä kuusia.

Tervahauta on halkaisijaltaan noin 12 m. Vallit ovat noin 3 m leveät. Muodoltaan suppilomaisen tervahaudan syvyys on noin 1 m. Halssi on etelään ja se on hyvin suuri. Alkupäästä sen leveys on 3 m ja se kapenee kohti etelää. Yhteensä sillä on pituutta noin 8 m. Halssi on 1,5 m syvä tervahaudan päästä.

Itäreunan valkeissa havaittiin useita ketunpesiä, joita metsästäjät ovat oletettavasti kaivaneet auki. Tervahaudan pohjoispuolella, taimikon reunassa, havaittiin kaksi mahdollisesti tervahautaan liittyvää kuoppaa.

Kuva 10. Tallikangas 1. Tervahauta kaakosta. Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 11. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

2. Puolanka, Turisevanlehto 1

Kiinteä muinaisjäännös. Ehdotetaan uudelleenrajausta.

Muinaisjäännösrekisterin kohde 1000029109

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7164973 E 517187

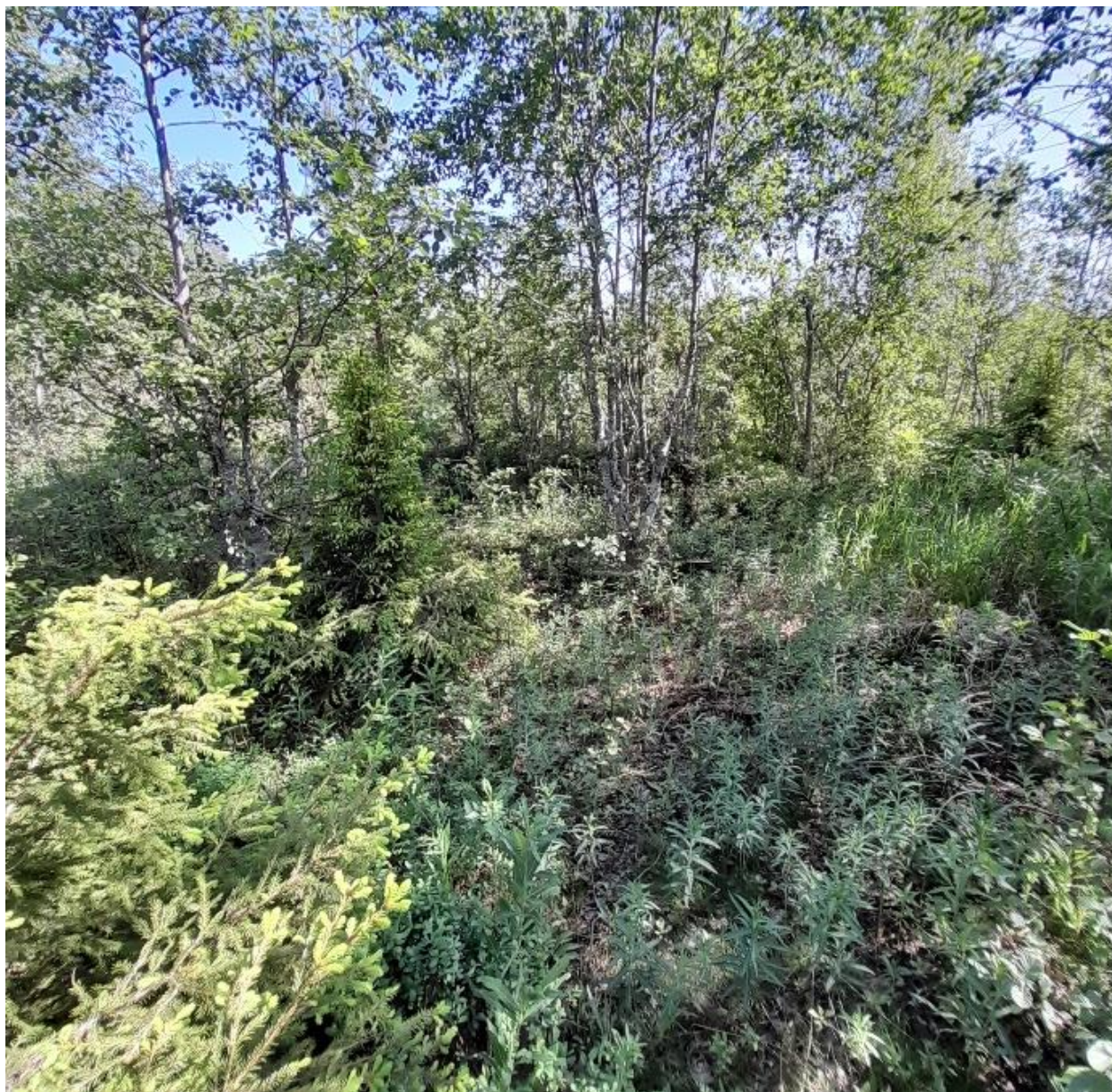
Korkeus: 150 m mpy

Löydöt: –

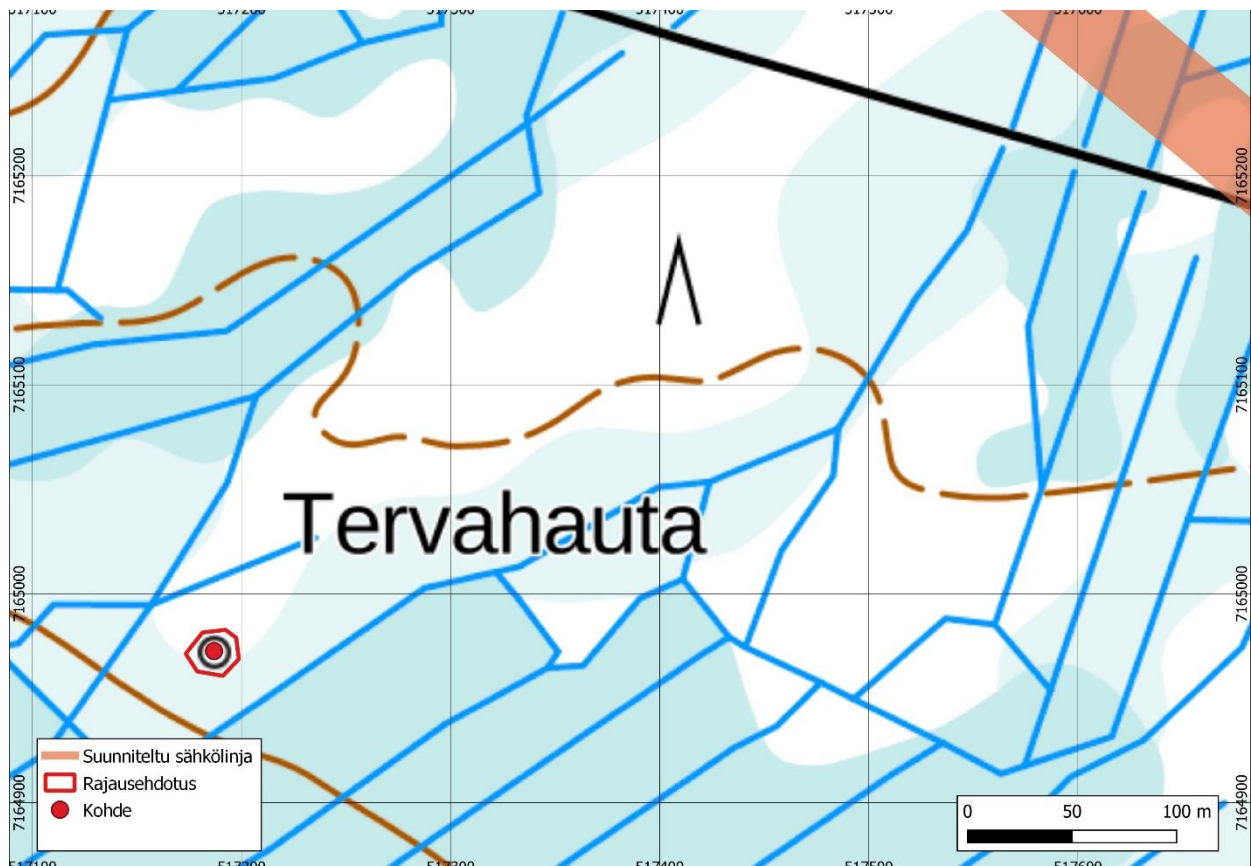
Aiemmat tutkimukset: Laurila 2014

Tervahauta sijaitsee kivikkoisella ja matalalla kumpareella, joka on vain hieman ympäröivää maastoa korkeammalla. Alueen puusto on harventamatonta sekametsäryteikköä, jonka vuoksi ympäristön havainnointi oli vaikeaa. Aluskasvillisuus on heinäkasveja ja maitohorsmaa.

Tervahaudan halkaisija on noin 10–11 m ja sen vallit ovat noin 2 m leveät. Tervahaudalla on syvyyttä 1,2 m. Haudan halssi on eteläkaakkoon ja se on 1,5 m leveä ja noin 7 m pitkä. Halssin pään liepeillä on matala 2,5 x 1,5 m kokoinen kuoppa.

Kuva 12. Turisevanlehto 1 -kohteen tervahauta etelästä. Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 13. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

3. Puolanka, Lumimäki 2

Kiinteä muinaisjäännös.

Muinaisjäännösrekisterin kohde 1000046366

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7161120 E 519817

Korkeus: 181 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Bilund & Hemminki 2022.

Lumimäki 2 on pohjoisin Lumimäen alueella sijaitsevista tervahaudoista. Se on rakennettu etelään viettävään harjanteeseen muutoin melko tasaisella sorakankaalla. Alueella kasvaa varttunutta mäntymetsää. Aluskasvillisuus on varpuja ja jäkälää.

Tervahaudan kokonaishalkaisija on noin 13 m. Se on noin 1,5 m syvä ja halssi on eteläkaakkoon. Halssin pituus on noin 8 m ja se on tervahaudan päästä 2 m leveä. Tervahaudan pohjoispuolella on kaksi kuoppaa, jotka voivat liittyä sen käyttöön.

Kohdekartta on seuraavan kohteen yhteydessä.

Kuva 14. Lumimäki 2 -tervahauta etelästä. Kuva: Taneli Leinonen.

4. Puolanka, Lumimäki 1

Muinaisjäännösrekisterin kohde 1000046365

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7161020 E 519720 (tervahauta 1)

N 7161027 E 519706 (tervahauta 2)

N 7161040 E 519683 (kivas)

Korkeus: 178 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Bilund & Hemminki 2022.

Lumimäen pohjoisrinteellä, puron penkalla on kaksi vierekkäistä tervahautaa ja oletettavasti niihin liittyvä kiuasrakenne hieman tervahau-doista luoteeseen.

Itäisempi tervahauta on jyrkkäpiirteinen ja syvä. Sen kokonaishalkaisija on noin 11 m. Syvyys on noin 2 metriä. Halssi on pohjoiseen kohti puroa ja se jatkuu pitkin rinnettä matalana useamman metrin matkan.

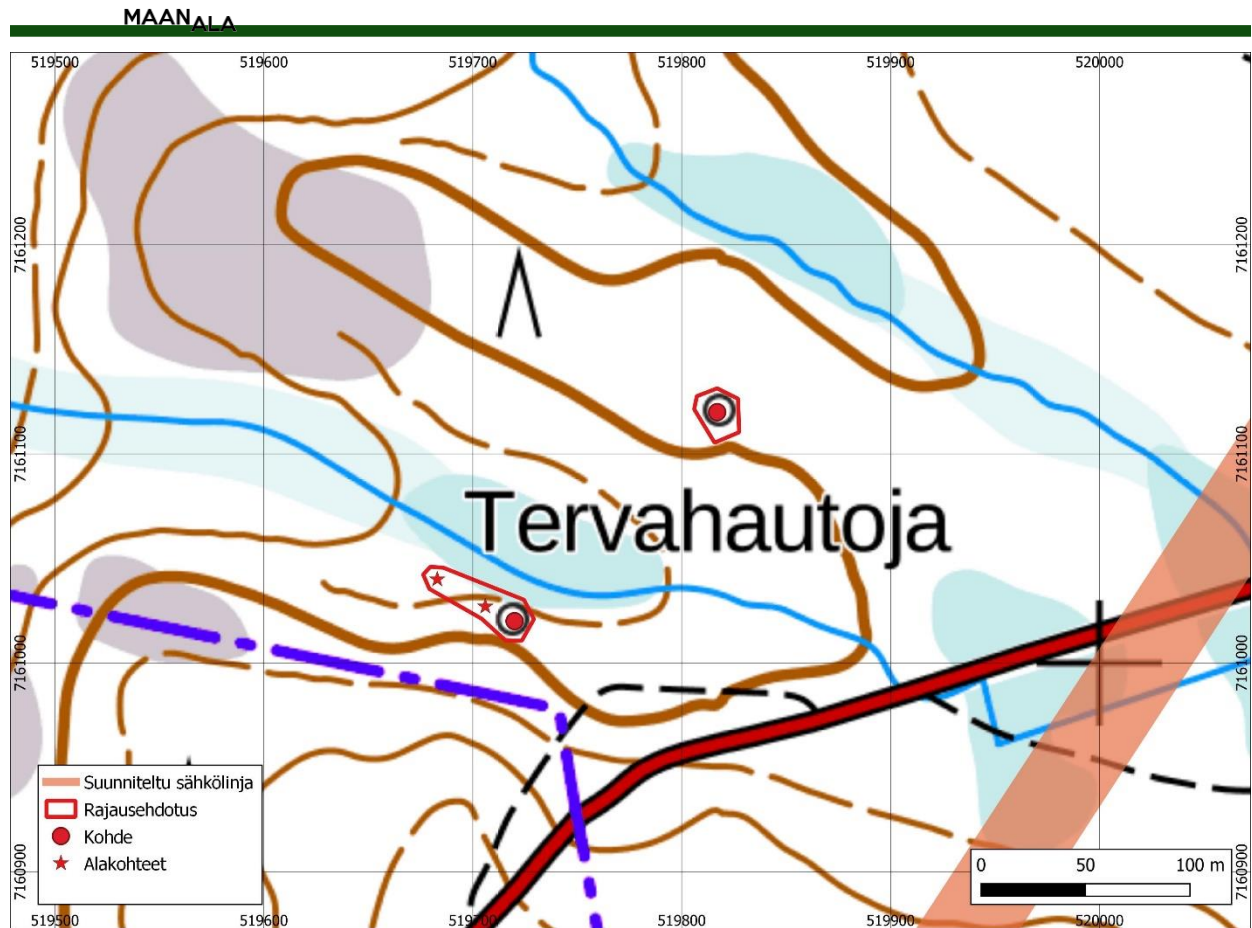
Läntisempi tervahauta on huomattavasti loiva-piirteisempi ja pienempi. Se on halkaisijaltaan valleineen noin 8–9 m. Vallit ovat 0,5–1 m korkeat. Tervahaudan syvyys on noin metri. Halssi on pohjoiseen kohti puron törmää, kuten myös itäpuolen tervahaudalla.

Kiuasrakenne on voimakkaasti sammaloitunut noin 2 m halkaisijaltaan oleva ja 0,5 m korkea kivikasa.

Inventoinnissa 2023 kohteen ja alakohteiden voitiin todeta säilyneen hyvin. Ympäristössä havaittiin epäselviä kuopanteita, joihin oli ki-pattu rauta- ja muovijätettä.

Kuva 15. Lumimäki 1 itäisempi tervahauta etelästä. Kuva: Antti Purmonen.

Kuva 16. Kohteiden Lumimäki 1 ja 2 sijainti ja muinaisjäännösrekisterin mukainen rajaus. Lumimäki 2 on pohjoisempi kohde. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

5. Paltamo, Lumimäki 3

Kiinteä muinaisjäännös.

Muinaisjäännösrekisterin kohde 1000046367

Tyyppi: työ ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7160356 E 519735

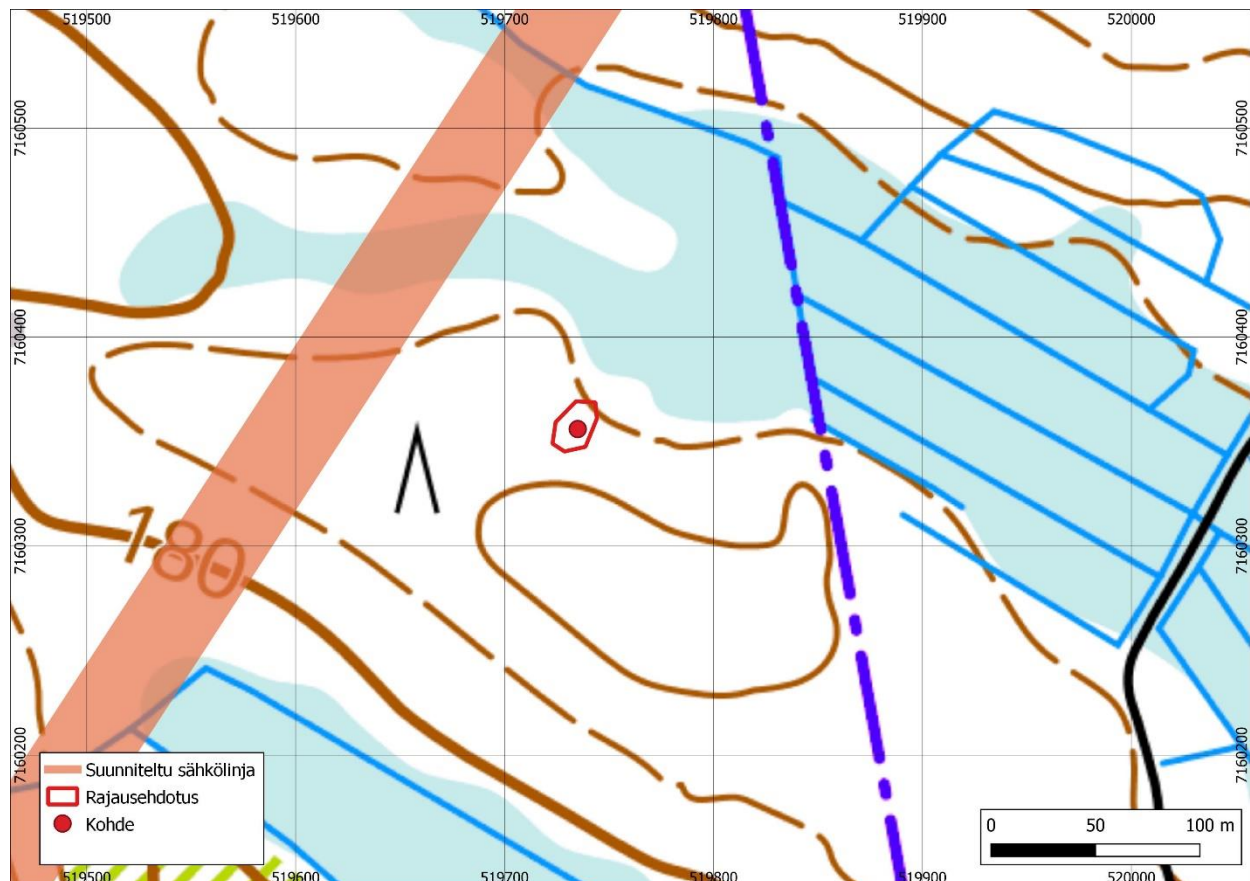
Korkeus: 183 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Bilund & Hemminki 2022.

Tervahauta sijaitsee moreenirinteessä, suon reunalla. Sen kuoppa on halkaisijaltaan 6–7 m ja syvyydeltään metrin. Vallin korkeus on noin 0,8 m. Halssi on pohjoiseen kohti suota.

Kohdetta ei tarkastettu vuoden 2023 inventoinnissa. Tervahauta on tarkastettu hiljattain toisen hankkeen yhteydessä (Bilund & Hemminki 2022).

Kuva 17. Kohteen sijainti. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

4.2. Aiemmin rekisteröimättömät arkeologiset kohteet

6. Puolanka, Ahokoski

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena.

Tyyppi: kivrakenteet, rajamerkit

Ajoitus: historiallinen

N 7174141 E 511859

Korkeus: 150 m mpy

Löydöt: –

Tervajoen partaalla, Ahokoskella on kivinen rajapyykki, joka on merkitty vuosien 1864a (Puolanka) ja 1865b (Säräisniemi) pitäjänkartoille

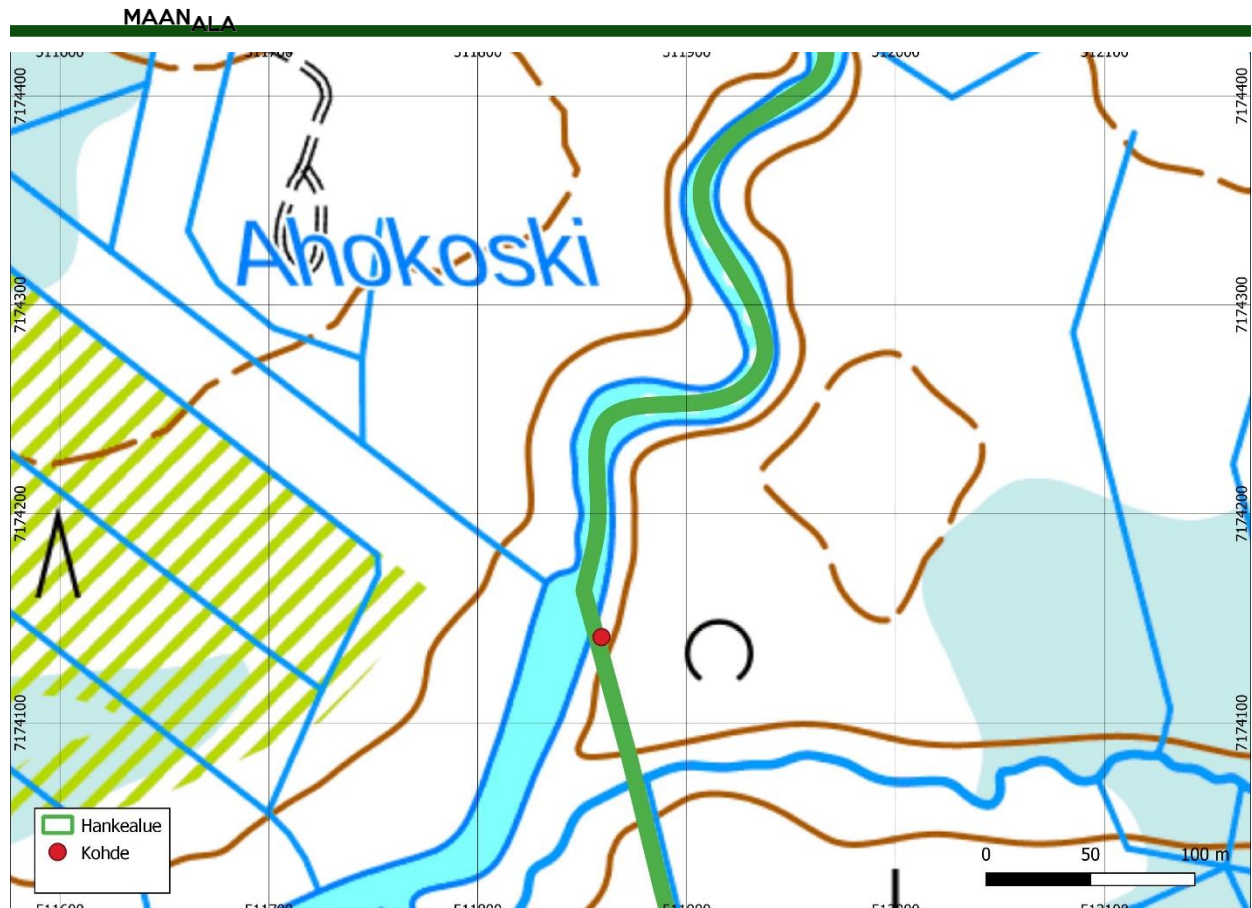
numerolla 105. Pyykki saattaa olla myös vanhempi ja merkitä Hyrynsalmen ja Paltamon välistä vanhaa rajaa, joka on vedetty vuonna 1786, kun Hyrynsalmen seurakunta on perustettu ja erotettu Paltamosta (Heikkinen 1986).

Se sijaitsee kohdassa, jossa pohjoisesta, pitkin Tervajokea tuleva rajalinja, pitäjänkarttojen mukainen Säräisniemen ja Puolangan pitäjänraja, nykyinen Vaalan ja Puolangan sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntaraja, eroaa Tervajoesta ja jatkuu etelään maitse.

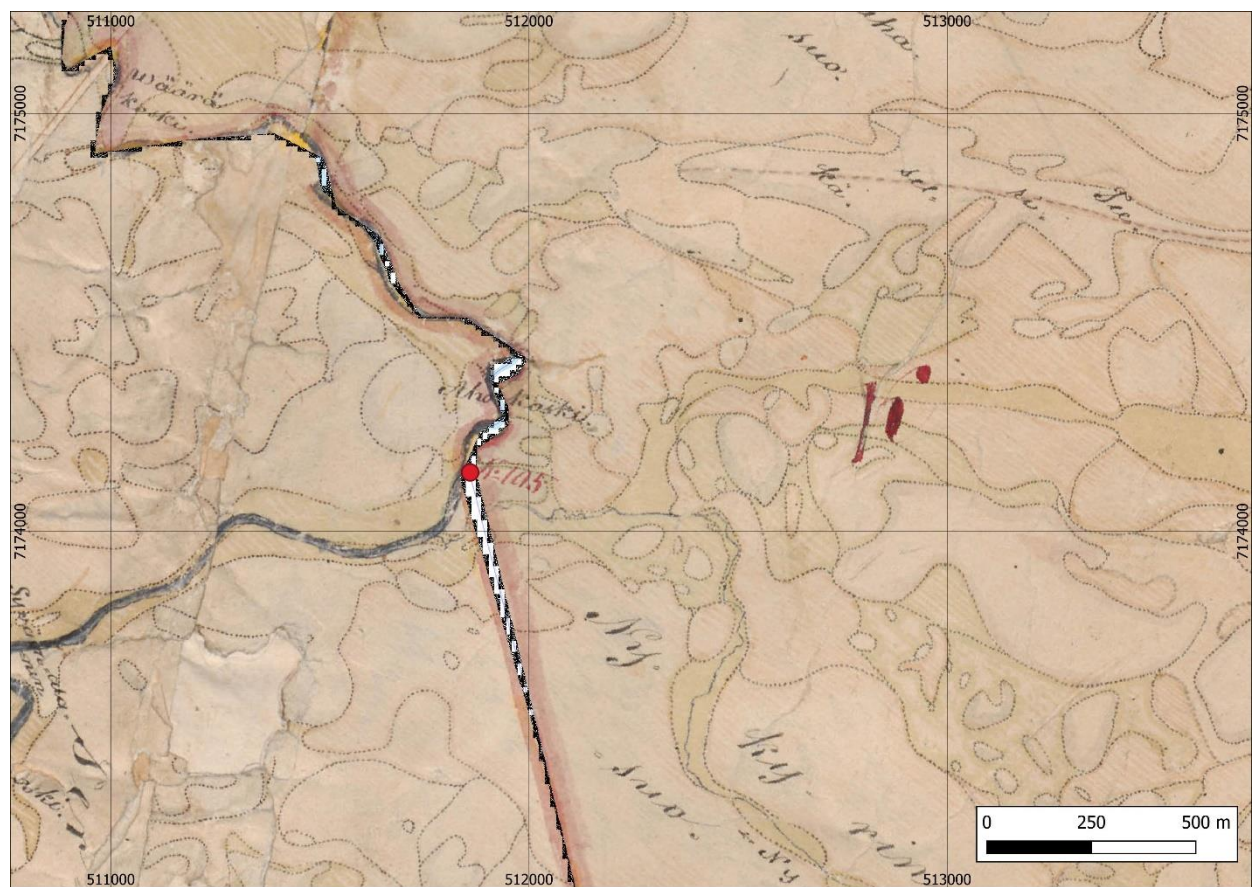
Paikalla on luonnonkivistä ladottu pienehkö nelikulmainen rökkiöpyykki. Sen mitat ovat noin 1 x 1 m ja keskellä rajamerkkiä on pystyssä noin 40 cm korkuinen kivi.

Kuva 18. Ahokosken rajapyykki sammalen poiston jälkeen Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 19. Kohteen sijainti. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 20. Kohteen sijainti pitäjänkarttoille asemoituna. Pohjakartat: 3441 05 Säräisniemi (1865b) ja 3441 05 + 04 (1864a) Puolanka

7. Puolanka, Pilkansillankangas koillinen

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7171827 E 518694

Korkeus: 153 m mpy

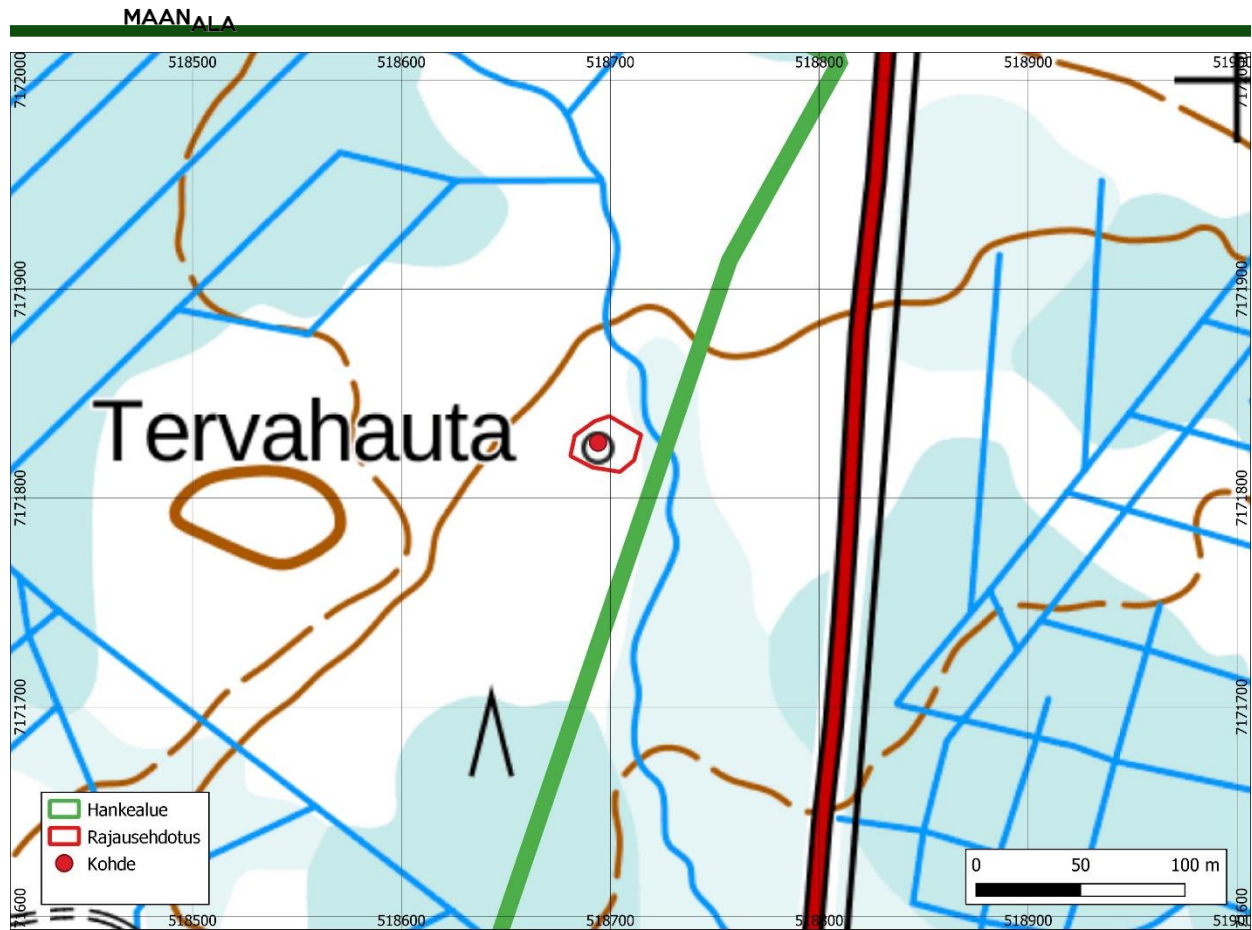
Löydöt: –

Tervahauta sijaitsee Jaalangantieltä noin 120 m länteen, nimettömän luonnonpuron länsirannalla, suon reunassa. Sen kokonaishalkaisija on noin 14 m, josta vallien osuus yhteensä noin 4 m. Tervahauta on 1,5 m syvä. Halssi on itään kohti puroa ja noin 8 m pitkä. Tervahaudan päässä halssin leveys on 1,5 m ja se kapenee itään päin ollen loppupäässä noin metrin leveä. Halssin syvyys on 1,5 m.

Tervahaudan läheisyydessä havaittiin kaksi suurehkoa kuopannetta, jotka liittynevät tervahaudan käyttöön. Lisäksi tervahautaa kiertää yhtenäinen ojamainen kaivanto.

Kuva 21. Pilkansillankangas koillinen tervahauta idästä. Kuva: Antti Purmonen.

Kuva 22. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

8. Puolanka, Pilkansillankangas

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7171533 E 518384

Korkeus: 158 m mpy

Löydöt: –

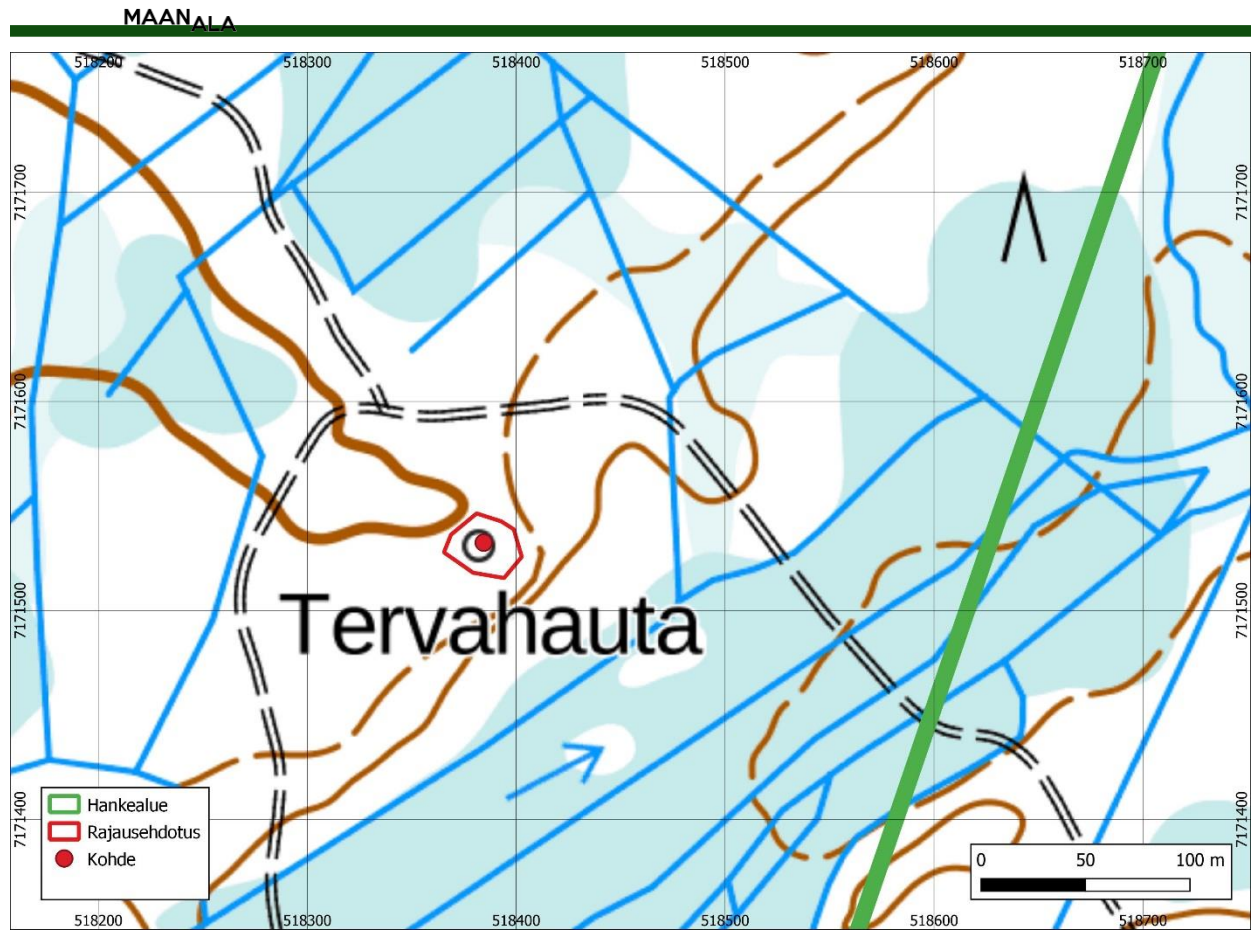
Noin 420 m Jaalangantieltä länteen Pilkansillankankaan korkeimman kohdan tuntumassa

sijaitsee tervahauta. Se on halkaisijaltaan noin 15 m, josta vallien osuus on yhteensä 4 m. Vallit ovat melko matalat ja huomaamattomat. Tervahaudan syvyys on noin 1,2 m. Halssi on hyvin jyrkkäpiirteinen ja syvä antaen itään kohti jyrkkää penkkaa. Halssi on yli 2 m syvä ja tervahaudan päästä 4 m leveä. Se jatkuu rinneeseen noin 10 metrin matkan kaveten voimakkaasti loppupäästään.

Puusto kohteella on erittäin tiheää harventamatonta havupuumetsää, jossa kasvaa enimmäkseen nuorehkoa kuusta.

Kuva 23. Pilkansillankankaan tervahauta kuvattuna vallin päältä kohti tervahaudan sisustaa idästä. Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 24. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

9. Puolanka, Pääpuronkangas

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7171165 E 515629

Korkeus: 162 m mpy

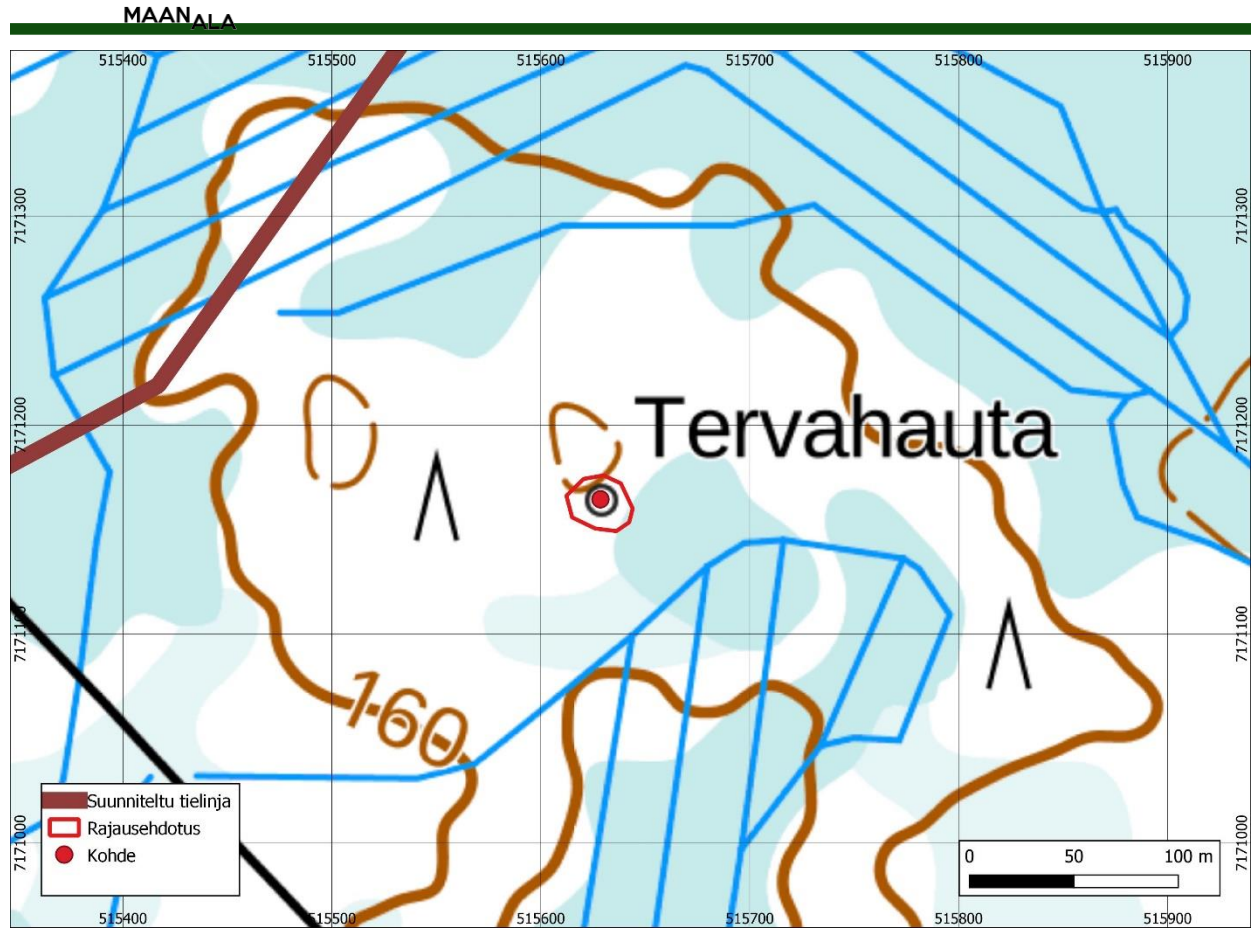
Löydöt: –

Pääpuronkankaan luoteisosassa, aivan korkeimman kohdan tuntumassa, on pieni tervahauta. Sen kokonaishalkaisija on noin 11 m. Tervahaudan vallit ovat 3m leveät ja noin 0,5 m korkeat. Haudan syvyys on noin 1 m. Halssi on itään ja muodoltaan melko huomaamaton. Sen pituudeksi voi arvioida noin 4 m ja se on tervahaudan päästä 1,5 m leveä.

Tervahauta sijaitsee äestetyssä taimikossa, mutta on säästynyt vaurioilta.

Kuva 25. Pääpuronkankaan tervahauta etelästä. Tervahautaa on vaikea erottaa matalien vallien vuoksi.
Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 26. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

10. Puolanka, Pääpuro

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 7170800 E 514550

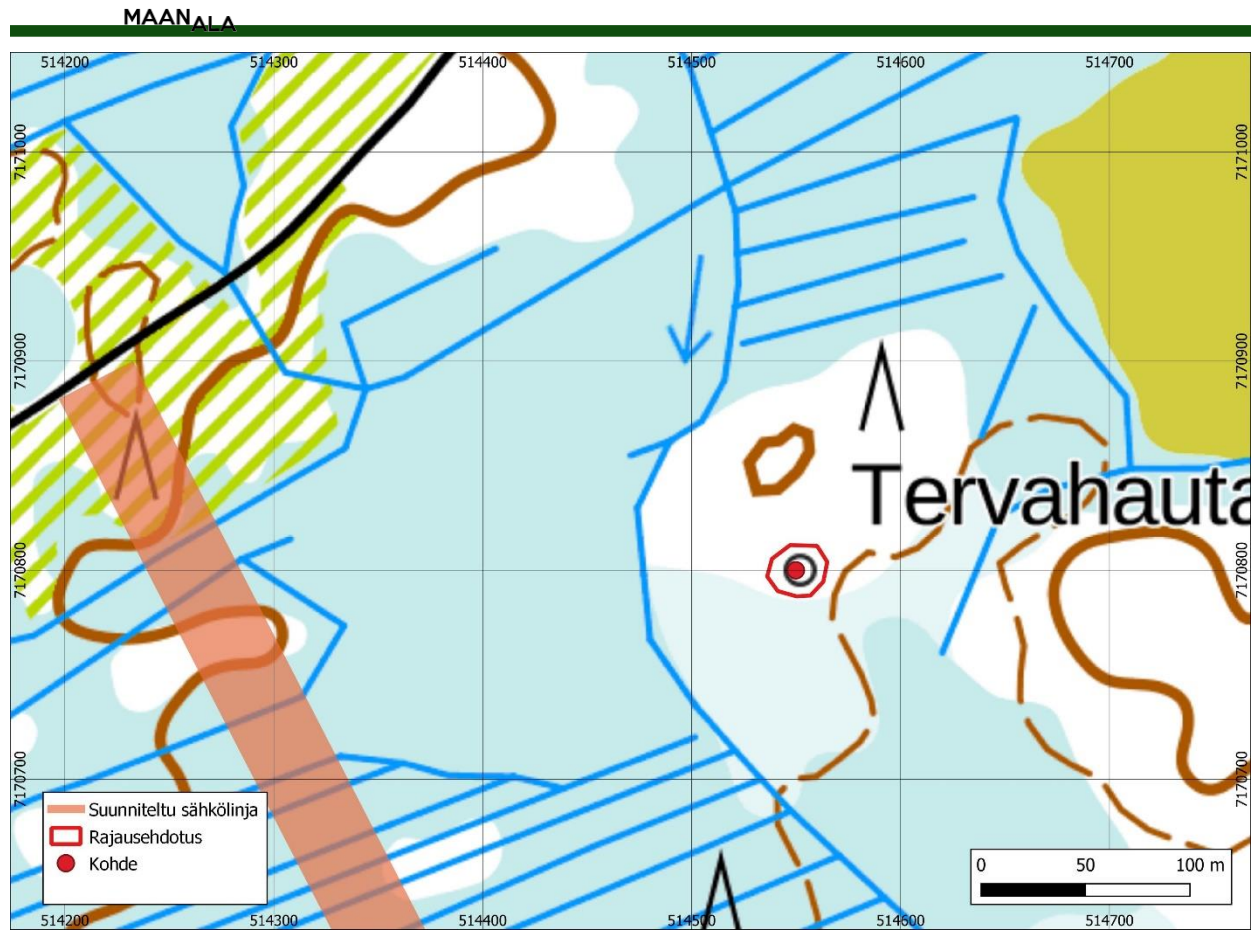
Korkeus: 158 m mpy

Löydöt: –

Pääpuron pohjoispuolella olevassa suosaarekkeessa on tervahauta. Sen kokonaishalkaisija on noin 15 m ja se on noin 1,5 m syvä. Tervahaudan vallit ovat noin 4 m leveät ja ne ovat 0,6 m korkeat. Halssi on melko lyhyt ja osoittaa kaakkoon. Mittaa halssilla on noin 3 m. Halssin leveys on tervahaudan päästä noin 1,5 m ja syvyys saman verran.

Kuva 27. Pääpuron tervahauta pohjoisesta. Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 28. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

5. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Inventoinnissa tarkastettiin neljä kiinteää mui-
naisjäännöstä, jotka olivat kaikki tervahautoja.
Kohde 5 (Lumimäki 3) jätettiin tarkastamatta,
koska se oli juuri inventoitu toisen hankkeen
yhteydessä (Bilund & Hemminki 2022). Mui-
naisjäännösrekisterissä olevat kohteet todet-
tiin ehjiksi.

Hankealueilta tai niiden välittömästä läheisyy-
destä havaittiin viisi uutta kohdetta, joista neljä
on tervahautoja ja yksi rajamerkki.

Osassa tervahautoista oli myös ketunpesiä ja
parissa kohteessa havaittiin myös metsästäjien
auki kaivamia pesiä.

Hankealue tarkastettiin tarkemmin niiltä osin,
joiden katsottiin olevan havainto-olosuhteiden
puolesta mahdollisia. Märemmät paikat, kuten
rämeet ja suot, eivät ole otollisia arkeologisille
kohteille. Tästä syystä osa suomaastoon kaa-
voitetuista voimaloista ja tielinjoista jätettiin
vähemmälle tarkastelulle ja voimavarat suun-
nattiin kangas- ja kalliomaastoihin.

Vaalassa 28.12.2023

Taneli Leinonen

Arkeologi, HuK

Antti Purmonen

Arkeologi, FM

Maanala Oy

6. Lähteet

Kirjallisuus

Heikkinen, A. 1986. *Kainuun Historia III – Halinto ja kulttuuri 1720-luvulta 1980-luvulle*. Maakuntahistoriatoimikunta.

Nimiarkisto (NA)

Kiviharju, S. 1953. Nimistökeräys. Nimiarkisto, Kotimaisten kielten keskus.

Repo, I. 1968. Nimistökeräys. Nimiarkisto, Kotimaisten kielten keskus.

Raportit

Laurila, V. 2014. *Puolangan ja Utajärven kulttuuriperintöinventointi 2014*. Metsähallitus.

Bilund, A & Hemminki, V. 2022 *HYRYNSALMI, PALTAMO, PUOLANKA ja RISTIJÄRVI Nuojunkangas-Seitenoikea-voimajohtohankkeen sähköasema-alueiden arkeologinen inventointi 2022*, Mikroliitti Oy.

Kartat

Claesson C. 1650. *Geometrisch Afrijtningh öfver Caijaneborgs Lähn sampt Öfver liå Sochn så och Rågångarne emellan Caijana och Storfurstendömet Rysslandh medh Kiäxholms Lähns*

och Savolax Rågångh. 107/2D3/1, Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1849a. *Paltamo 3432 09 + 3441 07*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1849b. *Paltamo 3441 04*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1864a. *Puolanka 3441 05 + 04*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1864b. *Puolanka 3441 07*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1864c. *Puolanka 3441 08*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1865a. *Säräisniemi 3441 04*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänpitää 1865b. *Säräisniemi 3441 05*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.